

СУЧАСНИЙ СТАН ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНІХ ВИХОВАТЕЛІВ ЗАКЛАДІВ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ ДО ВЗАЄМОДІЇ З РОДИНАМИ УЧАСНИКІВ БОЙОВИХ ДІЙ

THE CURRENT STATE OF FUTURE PRESCHOOL EDUCATIONAL INSTITUTIONS TEACHERS FOR INTERACTION WITH COMBATANTS' FAMILIES

У статті проаналізовано сучасний стан готовності майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти до взаємодії з родинами учасників бойових дій на основі компонентів і показників. За результатами констатувального експерименту встановлено чотири рівні готовності майбутніх вихователів до взаємодії з родинами учасників бойових дій: низький (критичний), середній (допустимий), оптимальний (достатній), високий (творчий). Висвітлено репрезентативну інформацію про рівень розвитку кожного структурного компонента професійної готовності. Обґрунтовано використання діагностичного інструментарію в дослідженні. Узагальнено результати констатувального експерименту.

Ключові слова: *готовність майбутніх вихователів, заклад дошкільної освіти, взаємодія, родина учасника бойових дій, компоненти готовності до взаємодії з родинами учасників бойових дій, рівні готовності до взаємодії з родинами учасників бойових дій, показники готовності до взаємодії з родинами учасників бойових дій.*

В статье проанализировано современное состояние готовности будущих воспитателей учреждений дошкольного образования к взаимодействию с семьями участников боевых действий на основе компонентов и показателей. По результатам констатирующего эксперимента установлены четыре уровня готовности будущих воспитателей к взаимодействию с семьями участников боевых действий: низкий (критический), средний (допустимый), оптимальный (достаточный), высокий (творческий). Раскрыта репрезентативная

информация об уровне развития каждого структурного компонента профессиональной готовности. Обосновано использование диагностического инструментария в исследовании. Обобщены результаты констатирующего эксперимента.

Ключевые слова: *готовность будущих воспитателей, заведение дошкольного образования, взаимодействие, семья участника боевых действий, компоненты готовности к взаимодействию с семьями участников боевых действий, уровни готовности к взаимодействию с семьями участников боевых действий, показатели готовности к взаимодействию с семьями участников боевых действий.*

The current state of preparedness of future preschool educational institutions teachers for interaction with combatants' families on the basis of components and indicators was analyzed. According to the constant experiment results, there are four levels of future educators' preparation to interact with combatants' families: low (critical), average (acceptable), optimal (sufficient), high (creative). Representative information on the level of each structural component professional readiness development is revealed. The use of diagnostic tools in the research is substantiated. The results of the confirmatory research are summarized.

Key words: *preparation of future teachers, preschool educational institution, interaction, combatant's family, preparation components to the interaction with the combatants' families, preparation level to the interaction with the combatants' families, indexes of preparation to the interaction with the combatants' families.*

УДК 378:373.2-051]+355.4-057.36

Удот В.Ф.,

аспірант кафедри педагогіки
Східноєвропейського національного
університету імені Лесі Українки

Постановка проблеми у загальному вигляді.

На сучасному етапі підготовки фахівців дошкільної освіти є досить великий комплекс компетентностей, якими повинен оволодіти майбутній вихователь. Серед них – готовність до взаємодії з родинами учасників бойових дій (далі – РУБД). Оскільки на території нашої держави досить тривалий час проходять військові дії, то з кожним роком збільшується кількість родин, члени яких повернулися із зони бойових дій, члени яких беруть участь у бойових діях і найгірше – члени родин, які віддали життя за мир і спокій на своїй рідній землі. Такий статус родини має вагомий вплив на формування особистості дитини, особливо дошкільного віку. Для вдосконалення виховного впливу фахівців дошкільної освіти на дитину необхідна ефективна педагогічна взаємодія з її родиною. Для сучасної вітчизняної науки ця проблема є мало-

дослідженою, тому зазначене актуалізує потребу в дослідженні сучасного стану готовності майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти до взаємодії з родинами учасників бойових дій.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Сучасні підходи до проблеми професійної підготовки кадрів для системи дошкільної освіти досліджували Л. Артемова, Е. Бахіча, Г. Беленька, О. Вашак, Н. Давкуш, Л. Загородня, С. Нечай, Т. Книш, С. Петренко, О. Попович, Т. Поніманська, О. Шовкопляс та інші вчені.

Вагомий інтерес для нашого дослідження становлять роботи, в яких представлено аспект професійної підготовки майбутніх вихователів до роботи з родинами. Такі аспекти професійної підготовки вихователів ми знаходимо у працях таких дослідників, як Г. Борин (з батьками дітей раннього віку), Н. Ковалевська (у сім'ях),

А. Залізник (з батьками з морального виховання дітей старшого дошкільного віку), Т. Жаровцева (з неблагополучними сім'ями), М. Машовець (підготовка студентів до взаємодії з родиною).

Готовність до діяльності як один із важливих складників підготовки фахівців розглядається з різних позицій, наприклад: настанова (Д. Узнадзе), якість особистості (К. Платонов), особистісне утворення (Л. Кондрашова), особливий психічний стан (М. Дьяченко, Л. Кандибович), складне психічне утворення (О. Мороз) тощо. На думку О. Дуплійчук, готовність є метою і результатом професійної підготовки одночасно. В. Сластьонін пов'язує готовність до професійної діяльності з професійною компетентністю. О. Соколов особливу увагу у формуванні готовності відводить комунікативному складнику.

Виділення невіршених раніше частин загальної проблеми. Попри надзвичайно жвавий інтерес до проблем і потреб дітей учасників бойових дій та їхніх сімей, ціла низка питань чекає на свій розгляд і вирішення. Сформована система освіти майбутніх вихователів у закладах вищої освіти не повною мірою відповідає сучасним цілям підготовки фахівців дошкільної освіти до взаємодії з РУБД. Крім того, особливості ефективної взаємодії майбутніх вихователів із РУБД, які необхідні для формування особистості дитини, протягом значного періоду часу розглядалося як другорядне та непримітне завдання.

Мета статті. Організація проведеного нами дослідження була спрямована на вирішення таких завдань:

1) отримання репрезентативної інформації про рівень розвитку кожного структурного компонента професійної готовності майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти до взаємодії з родинами учасників бойових дій;

2) визначення та характеристика рівнів професійної готовності майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти до взаємодії з родинами учасників бойових дій на початку формувального етапу педагогічного експерименту.

Виклад основного матеріалу. Базою експериментального дослідження був факультет педагогіки та соціальної роботи Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки. Для експериментальної роботи було обрано студентів магістрів спеціальності «Дошкільна освіта». Усього в експерименті взяли участь 93 особи. Кількість учасників експерименту зумовлена ліцензованим обсягом магістратури університету.

Діагностування стану підготовки майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти (далі – ЗДО) до взаємодії з родинами учасників бойових дій було організовано поетапно, з визначенням кожного етапу відповідно до компонентів, критеріїв та їхніх показників.

Перший етап – діагностування спрямованості когнітивної сфери майбутніх вихователів за такими показниками: фахові основи педагогічних знань; родина як основний інститут виховання та розвитку дитини; характеристика дитини, яка виховується у РУБД; типологія РУБД; функції РУБД; особливості РУБД; проблеми та потреби РУБД; форми, методи, засоби та принципи ефективної педагогічної взаємодії вихователя з РУБД.

Перший показник (фахові основи педагогічних знань) визначався за допомогою методу вивчення документації (бали за фахове випробування під час вступу в магістратуру). Рівень розвитку другого показника – знання про родину як основний інститут виховання розвитку дитини – вимірювався з допомогою діагностичної бесіди, яка складалася з 10 запитань відкритої форми. Знання про характеристику дитини, яка виховується у родині учасника бойових дій, визначалися за допомогою мозкового штурму «Дитина у РУБД». Всі респонденти були поділені на 5 груп, з кожною з яких окремо проводився метод «мозкового штурму». У кожній групі формувалося дві підгрупи спеціалістів: перша – з осіб із творчим складом розуму, друга – з критичним. Перша підгрупа генерувала ідеї й оцінки щодо особливостей дітей із РУБД, друга – аналізувала і критикувала запропоновані ідеї. Варіанти, що не піддавалися критиці і з якими погоджувалася більшість, приймалися як підсумкова експертна оцінка.

Знання про типологію, функції, особливості, проблеми та потреби родин учасників бойових дій, форми, методи, засоби та принципи ефективної педагогічної взаємодії з РУБД визначалися за допомогою розробленого нами тесту «Опитувальник на визначення рівня сформованості знань студентів про взаємодію вихователя ЗДО з родинами учасників бойових дій». Він складався з тридцяти запитань закритої форми. Запитання тесту містили чотири варіанти відповіді, з яких лише один правильний. Студентам необхідно було за визначений час – 30 хвилин дати максимальну кількість правильних відповідей на запитання та позначити їх відповідним символом.

Результати діагностування рівня розвитку когнітивного компонента готовності майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти до взаємодії з РУБД представлені в таблиці 1.

За даними таблиці 1 ми можемо стверджувати, що високий (творчий) рівень фахових знань, тобто знань із дошкільної педагогіки, дитячої психології та фахових методик, які забезпечують основну теоретичну і практичну підготовку вихователя дітей дошкільного віку, мають 31,2% опитаних студентів. 39,8% респондентів мають оптимальний рівень фахових знань, а середній і низький рівні – 24,7 та 4,3% відповідно. Такі показники свідчать про досить високу фахову готовність

майбутніх вихователів ЗДО, яка є вагомим підґрунтям для впровадження нових форм і методів підготовки.

Аналізуючи результати дослідження знань студентів про родину як основний інститут виховання та розвитку особистості дитини, ми можемо стверджувати, що 49,5% респондентів мають середній рівень знань, а високий – лише 8,6%. На нашу думку, це зумовлено тим, що студенти не зовсім розуміють роль старшого покоління у вихованні дитини, у спільному проживанні та побуті досить часто бачать лише негатив і повною мірою не відрізняють функцій батьків та інших родичів, які проживають разом.

Вимірюючи показник «знання про особливості дитини, яка виховується у РУБД», ми дійшли висновку про те що, студенти мають базові знання про психологію дитини дошкільного віку, фізіологію та психосоматику, але не відрізняють її як таку, що потребує особливої уваги та методів виховання.

Результати діагностування четвертого показника загалом свідчили про низький рівень. Це, на нашу думку, зумовлено кількома факторами. По-перше, родина учасників бойових дій як особлива категорія родин, які потребують фахової підтримки вихователів, досліджувалася дуже мало. По-друге, вона набула особливого загострення лише в останні 2–3 роки, відколи розпочалися військові дії на сході України, тобто є новою. І, по-третє, окремого спецкурсу із взаємодії вихователів із родинами учасників бойових дій у систему професійної підготовки фахівців дошкільної освіти в досліджуваному нами закладі вищої освіти впроваджено не було.

Наступний етап діагностування спрямований на визначення рівня розвитку мотиваційного компонента у майбутніх вихователів ЗДО. Перший показник цього компонента діагностувався за допомогою методики на виявлення стилю взаємодії у професійній діяльності [5]. Вона склада-

Таблиця 1

Результати діагностування когнітивного компонента готовності майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти до взаємодії з родинами учасників бойових дій

Рівень	Низький (критичний) Кількість студентів, %	Середній (допустимий) Кількість студентів, %	Оптимальний (достатній) Кількість студентів, %	Високий (творчий) Кількість студентів, %
Показник				
Фахові основи педагогічних знань	4 / 4,3	23 / 24,7	37 / 39,8	29 / 31,2
Знання про родину як основний інститут виховання та розвитку дитини	14 / 15	46 / 49,5	25 / 26,9	8 / 8,6
Знання про особливості дитини, яка виховується у РУБД	32 / 34,4	27 / 29,1	18 / 19,3	16 / 17,2
Типологія РУБД	38 / 40,9	29 / 31,2	19 / 20,4	7 / 7,5
Функції РУБД				
Особливості РУБД				
Проблеми та потреби РУБД				
Форми, методи, засоби та принципи ефективної педагогічної взаємодії вихователя з РУБД				
Загальні результати	23 / 17,2	31 / 37,6	25 / 29,1	14 / 16,1

Таблиця 2

Результати діагностування мотиваційного компонента готовності майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти до взаємодії з родинами учасників бойових дій

Рівень	Низький (критичний) Кількість студентів, %	Середній (допустимий) Кількість студентів, %	Оптимальний (достатній) Кількість студентів, %	Високий (творчий) Кількість студентів, %
Показник				
Вибір педагогом власного стилю в умовах взаємодії з РУБД	23 / 24,7	36 / 38,7	24 / 25,8	10 / 10,8
Усвідомлення важливості педагогічної взаємодії як особистої цінності	26 / 28	30 / 32,3	19 / 20,4	18 / 19,3
Наявність мотивів і бажань досягнення високого рівня педагогічної взаємодії	34 / 36,6	35 / 37,6	14 / 15,1	10 / 10,7
Цілеспрямоване особистісне ставлення до участі в процесі взаємодії	28 / 30,1	41 / 44,1	15 / 16,1	9 / 9,7
Загальні результати	28 / 30,1	35 / 37,6	18 / 19,4	12 / 12,9

лася з 20 тверджень, які потрібно було оцінити за п'ятибальною шкалою, як часто респонденти діють таким чином під час професійної взаємодії з іншими людьми. Усвідомлення важливості педагогічної взаємодії з родинами як особистої цінності вимірювалось за допомогою методики дослідження ціннісних орієнтацій взаємодії з РУБД (модифікація методики О. Єршова) [2, с. 326–336]. Ця методика складалася із 16 проблемних ситуацій, які містили 4 варіанти відповіді. Кожне рішення характеризує взаємозв'язок між можливою ціннісною орієнтацією опитуваного та особливостями проблемної ситуації. Третій показник мотиваційного компонента вимірювався за допомогою методики для визначення мотивів і бажань досягнення успіху в педагогічній взаємодії з РУБД (модифікація методики Т. Елерса).

Авторська методика на виявлення готовності майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти до взаємодії з РУБД дала змогу нам виміряти цілеспрямоване особистісне ставлення майбутнього педагога до участі в процесі взаємодії. Ця методика складалася з 50 тверджень, на які потрібно було відповісти, як часто виконували запропонований вид діяльності студенти під час педагогічних практик у закладах дошкільної освіти.

Результати, отримані в процесі діагностування, подано в таблиці 2.

Відповідно до загальних результатів діагностування мотиваційного компонента готовності майбутніх вихователів до взаємодії з родинами учасників бойових дій, ми можемо стверджувати, що здебільшого опитані студенти мають середній рівень готовності. Це свідчить про таке: усвідомлення необхідності респондентами цілеспрямованого ставлення до участі в процесі взаємодії з РУБД; наявність мотивації вибору власної позиції в умовах взаємодії з РУБД; частково наявні мотиви і бажання в досягненні високого рівня педагогічної взаємодії з родинами у майбутній професійній діяльності; нечітке усвідомлення важливості педагогічної взаємодії вихователя з родинами.

Третій етап діагностування готовності майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти до взаємодії з РУБД полягав в оцінюванні умінь швидкої адаптації в закладах дошкільної освіти, здатності налагоджувати ділові й товариські контакти з колегами та вихователями, умінь ефективно взаємодіяти в умовах конфлікту, фасилітаційних, організаторських і комунікативних здібностей, здатності до саморозвитку.

Перший показник інструментального компонента вимірювався за допомогою опитувальника К. Роджерса для виявлення адаптованості / неадаптованості особистості. Ця методика складалася із 82 тверджень, на які необхідно було відповісти «так» або «ні». Загальний показник адаптованості визначався відношенням суми позитивних відповідей за шкалою адаптованості до суми позитивних відповідей за шкалою неадаптованості. Чим вищий одержаний коефіцієнт, тим вищий рівень соціально-психологічної адаптованості особистості педагога.

Рівень здатності налагоджувати ділові й товариські контакти визначали за допомогою адаптованої нами методики «Чи комунікабельний педагог із батьками?» [6, с. 56]. Вона містила в собі 16 запитань, на які потрібно було відповісти «так», «ні» чи «інколи».

Методику «Оцінка рівня компетентності у вирішенні конфліктів» (П.П. Хеппнер, І.Х. Петерсен) ми використали для діагностики рівня умінь майбутніх вихователів ефективно взаємодіяти в умовах конфлікту [1]. Респонденти повинні були оцінити 18 тверджень за 4-бальною шкалою: 4 бали – «цілком правильно», 3 бали – «швидше правильно», 2 бали – «швидше неправильно», 1 бал – «неправильно».

Четвертий показник ми діагностували за допомогою методики «Виявлення та оцінка комунікативних та організаторських здібностей» (В. Синявського і Б. Федоришина) [3]. Вона складалася із 40 запитань, на які потрібно було відповісти «так» або «ні». Ця методика дала змогу визначити

Таблиця 3

Результати діагностування інструментального компонента готовності майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти до взаємодії з родинами учасників бойових дій

Показник	Рівень	Низький (критичний) Кількість студентів, %	Середній (допустимий) Кількість студентів, %	Оптимальний (достатній) Кількість студентів, %	Високий (творчий) Кількість студентів, %
Уміння швидкої адаптації		29 / 31,2	34 / 36,6	17 / 18,3	13 / 13,9
Здатність налагоджувати ділові й товариські контакти з родинами		28 / 30,1	29 / 31,2	20 / 21,5	16 / 17,2
Вміння ефективно взаємодіяти в умовах конфлікту		23 / 24,7	39 / 41,9	22 / 23,7	9 / 9,7
Організаторські та комунікативні здібності		27 / 29	37 / 39,8	19 / 20,4	10 / 10,8
Здатність до саморозвитку		25 / 26,9	30 / 32,3	21 / 22,6	17 / 18,3
Загальні результати		26 / 27,9	34 / 36,6	20 / 21,5	13 / 14

вміння налагоджувати продуктивні взаємовідносини майбутніх педагогів з оточенням, зокрема колективом, батьками вихованців, дітьми та родинами, що зазвичай відіграє важливу роль у професійній діяльності. Від цього залежать як кар'єра вихователя, так і взагалі його репутація.

Наступним важливим показником інструментального компонента є здатність майбутнього вихователя до саморозвитку. Його ми виміряли за допомогою 15 тверджень (методика «Здатність педагога до саморозвитку», автор І. Нікітішна), які потрібно було оцінити відповідними балами: 5 – це твердження повністю відповідає дійсності; 4 – швидше відповідає, ніж ні; 3 – і так, і ні; 2 – швидше не відповідає; 1 – зовсім не відповідає [4].

Результати, отримані в процесі діагностування, подано в таблиці 3.

За результатами таблиці 3 ми можемо стверджувати, що високий рівень швидкої адаптації мають лише 13,9% студентів. Загалом, переважають середній і низький рівні – 36,6 та 31,2% відповідно. Це свідчить про те, що майбутнім педагогам нелегко швидко адаптуватися до середовища ЗДО. Вони уникають спілкування з колегами, першими не вступають у взаємодію, певною мірою самокритичні й досить часто не впевнені у своїх силах.

Вміння ефективно взаємодіяти в умовах конфлікту проявляється на середньому рівні у 41,9%, на низькому – у 24,7%. Це досить суттєвий показник того, що студенти не завжди мають

власну методику вирішення конфліктів, більшість проблем вирішують у стані запалу, не вміють правильно координувати свої дії, не завжди аналізують причини конфліктів.

Відповідно до результатів діагностування третього показника, 29% респондентів характеризуються низьким рівнем прояву комунікативних й організаторських здібностей. Середній рівень прояву комунікативних та організаторських здібностей характерний для 39,8% опитаних студентів. Вони прагнуть до контактів із людьми, не обмежують кола своїх знайомств, відстоюють свою думку, планують свою роботу, однак потенціал їхніх здібностей не відрізняється високою стійкістю. 20,4% – належать до групи з оптимальним рівнем прояву комунікативних та організаторських здібностей. Ті, що отримали вищу оцінку – 4 (10,8%), володіють високим рівнем і відчують потребу в комунікативній та організаторській діяльності й активно прагнуть до неї, швидко орієнтуються у важких ситуаціях, невимушено поводять себе у новому колективі, ініціативні.

Проаналізувавши результати діагностики останнього показника інструментального компонента, ми визначили, що 26,9% респондентів мають низький рівень здатності до саморозвитку, 32,3% – середній, 22,6% – оптимальний і 18,3% – високий.

На завершення діагностування готовності майбутніх вихователів до взаємодії з РУБД проведено оцінювання рівня діяльнісного компонента. Сис-

Таблиця 4

Результати діагностування діяльнісного компонента готовності майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти до взаємодії з родинами учасників бойових дій

Показник \ Рівень	Низький (критичний) Кількість студентів, %	Середній (допустимий) Кількість студентів, %	Оптимальний (достатній) Кількість студентів, %	Високий (творчий) Кількість студентів, %
Системність і комплексність застосування педагогічно доцільних змісту, форм, методів і прийомів	37 / 39,8%	31 / 33,3%	16 / 17,2%	9 / 9,7%
Уміння розробляти та реалізовувати професійні стратегії	31 / 33,3%	24 / 25,8%	22 / 23,7%	16 / 17,2%
Професійна активність, самоорганізація, прогнозування	34 / 36,6%	28 / 30,1%	17 / 18,3%	14 / 15%
Загальні результати	34 / 36,6%	28 / 30,1%	18 / 19,3%	13 / 14%

Таблиця 5

Результати констатувального етапу експерименту

Показник \ Рівень	Низький (критичний) Кількість студентів, %	Середній (допустимий) Кількість студентів, %	Оптимальний (достатній) Кількість студентів, %	Високий (творчий) Кількість студентів, %
Когнітивний	23 / 17,2	31 / 37,6	25 / 29,1	14 / 15,1
Мотиваційний	28 / 30,1	35 / 37,6	18 / 19,4	12 / 12,9
Інструментальний	26 / 27,9	34 / 36,6	20 / 21,5	13 / 14
Діяльнісний	34 / 36,6%	28 / 30,1%	18 / 19,3%	13 / 14
Загальний рівень готовності до взаємодії з РУБД	28 / 30,1	32 / 34,4	20 / 21,5	13 / 14

темність і комплексність застосування педагогічно доцільного змісту, форм, методів і прийомів ефективної взаємодії з РУБД визначено за допомогою авторських навчальних педагогічних ситуацій. Для студентів було запропоновано 3 проблемні ситуації. На вирішення цього завдання було відведено 30 хвилин.

Наступний показник вимірювався за допомогою складання респондентами портфоліо готовності вихователя до взаємодії з РУБД, яке демонструвало вміння розробляти та реалізовувати стратегії у професійній діяльності. Основними складниками його були кредо взаємодії з родинами, підбір форм, методів, технологій і принципів відповідно до кожної категорії РУБД.

Професійну активність, самоорганізацію, прогнозування у взаємодії з родинами ми визначали за допомогою чотирьох навчальних педагогічних ситуацій із неповними даними, які самостійно склали студенти за запропонованою схемою. Для виконання завдання відводилося 20 хвилин.

Результати, отримані в процесі діагностування, подано в таблиці 4.

Аналізуючи результати вимірювання показника системності й комплексності застосування педагогічно доцільних змісту, форм, методів і прийомів, ми можемо стверджувати, що 39,8% респондентів не змогли виконати завдання і вирішити педагогічні ситуації. На середньому рівні впоралися із завданнями 33,2% опитаних. Високий рівень мають лише 9,7% студентів.

За результатами відповідності та доцільності форм, методів, принципів та технологій, оригінальності сформульованого кредо взаємодії ми визначили, що вміння розробляти та реалізовувати професійні стратегії на високому рівні мають 17,2% студентів, на оптимальному – 23,7%, на середньому – 25,8% і на низькому – 33,3%.

Професійну активність, самоорганізацію та прогнозування продемонстрували на високому рівні лише 15%. На нашу думку, це зумовлено тим, що у студентів не досить добре розвинені уміння передбачати можливі наслідки тих чи інших видів взаємодії, вони не готові проявляти активність і не можуть повною мірою самостійно організувати ефективну взаємодію з РУБД.

Загальні результати діагностування занесено в таблицю результатів педагогічного експерименту за когнітивним, мотиваційним, інструментальним і

діяльним компонентами та їхніми показниками (див. табл. 5).

Узагальнення результатів констатувального експерименту показало, що в більшості студентів виявлено критичний (низький) і допустимий (середній) рівні готовності до взаємодії з РУБД. Відповідно до даних таблиці, найменш розвиненими виявилися мотиваційний і діяльний компоненти.

Висновки. Отже, проведений нами констатувальний експеримент дав змогу отримати репрезентативну інформацію про рівень розвитку кожного структурного компонента професійної готовності майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти до взаємодії з родинами учасників бойових дій. Нами визначено та охарактеризовано рівні професійної готовності майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти до взаємодії з родинами учасників бойових дій на початку формувального етапу педагогічного експерименту: низький (критичний), середній (допустимий), оптимальний (достатній), високий (творчий). Наявність критичного та допустимого рівнів готовності майбутніх вихователів до взаємодії з РУБД не означає неможливість його підвищення та нарощення. Адже такі ознаки можуть свідчити про їхню латентність і можливість зростання за наявності сприятливих умов. Це і буде предметом наших подальших досліджень.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Неппнер Р.Р., Петерсен Ч.Н. Development and Implication of a Personal Problem Solving Inventory. *Journal of Counseling Psychology*. 1982. № 29. Р. 66–75.
2. Емельянов С.М. Практикум по конфликтологии. 2-е изд., доп. и перераб. СПб.: «Питер», 2003. 400 с.
3. Ложкін Г.В., Пов'якель Н.І. Психологія конфлікту: теорія і сучасна практика: навч. посібник. К.: «Професіонал», 2007. 416 с.
4. Нікітішна І.В. Методика «Здатність педагога до саморозвитку» URL: <http://www.ippo.if.ua/predmety/ocppsr/index.php?r=site/stattya&id=119>.
5. Корольчук М.С., Крайнюк В.М., Марченко В.М. Психологія: схеми, опорні конспекти, методики: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / За заг. ред. М.С. Корольчука. К.: Ельга, Ніка-Центр, 2005. 320 с.
6. Молода В.І., Лопанчук Ж.О. Психодіагностичний інструментарій в роботі з педагогічними працівниками: метод. посібник. Кельменці, 2014. 58 с.